

Belgische brouwer kan geen beroep doen op journalisten om lek te dichten

In De Juristenkrant 2010/201, 1 en 3

Belgische brouwer mag journalist niet gebruiken om lek te dichten

Het Europees Mensenrechtenhof fluit de rechtscolleges terug die eerder aan enkele Britse kranten en Reuters bevel oplegden om gelekte documenten aan Interbrew mede te delen. De documenten hielden verband met een mogelijke overname door het toenmalige Interbrew van de Zuid-Afrikaanse biergroep SAB. Het Europees Hof vindt dat het publiek belang dat gemoeid is met de bescherming van het journalistiek bronnengeheim voorgaat op het belang van Interbrew om intern de lekkende medewerker op het spoor te komen. Andermaal een belangrijk signaal dat het journalistiek bronnengeheim op verregaande bescherming kan rekenen.

Dirk Voorhoof

 ngeveer tien jaar geleden gaf de in Leuven gevestigde biergroep, Interbrew (nu ondertussen Anheuser-Busch InBev NV) opdracht aan de investeringsbank Goldman Sachs (GS) om een mogelijke overname te onderzoeken van South African Breweries Ltd., SAB. GS leverde een rapport op in verband met een mogelijke overname van SAB door Interbrew, rapport dat vertrouwelijk werd overgemaakt aan de afdeling fusies en overnames van Interbrew. Nauwelijks een week later stuurde een onbekende persoon (X.) een kopie van het rapport door aan de Financial Times, The Guardian, The Times en het nieuwsagentschap Reuters. Ook The Independent berichtte over de zaak. Het nieuws van de overnamestrategie van Interbrew lekte voortijdig uit in de pers, met onmiddellijke gevolgen voor de beursnotering van beide bedrijven: Interbrew zag zijn beursnotering achteruit gaan, terwijl rond SAB druk gespeculeerd werd, met een stijging van de beurskoers tot gevolg. Interbrew liet in een eerste reactie weten geen concrete plannen tot overname te hebben. Kort daarop werd een perscommuniqué verspreid waarin gemeld werd dat onderdelen van het gelekte rapport vervalst waren, met name de prijs van het overnameaanbod en de timing. Interbrew gaf opdracht aan een veiligheids- en risico-expert om de oorsprong van het lek te onderzoeken, maar zonder resultaat. Prompt diende Interbrew klacht in met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter te Brussel, een klacht tegen onbekenden. Tegelijk leidde Interbrew ook in Londen bij de High Court een geding in om persoon X. op het spoor te komen. De rechtbank legde in toepassing van de zgn. *'Norwich Pharmacal proceedings'* bevel op aan de vier kranten en Reuters om het aan hen gelekte rapport in deze zaak mede te delen aan de raadsman van Interbrew. Deze *common law*-principes komen er in essentie op neer dat men zijn medewerking moet verlenen om de persoon te kunnen identificeren van een schadeverwekkende daad jegens een ander persoon, wanneer men op één of andere manier betrokken is geraakt in de schadeverwekkende daad, ook als men niet zelf onrechtmatig gehandeld heeft.

Vervalst document?

Het vonnis van de Londense rechtbank kwam aan de vordering van Interbrew tegemoet. Er werd wel rekening houdend met het in artikel 10 van de Contempt of Court Act gewaarborgde journalistiek bronnengeheim, maar het publiek belang dat gemoeid was met deze zaak, nl. het verzekeren van de integriteit van de aandelenmarkt, werd geacht het bevel tot mededeling van het gevraagde document te rechtvaardigen. Het hof van beroep bevestigde korte tijd later het rechterlijk bevel tot mededeling van het rapport, tegelijk benadrukkend dat het document dat aan de media was doorgestuurd klaarblijkelijk deels vervalst was door een persoon die handelde met kwaad opzet. De conclusie van het hof was dat *"the public interest in protecting the source of such a leak is (...) not sufficient to withstand the countervailing public interest in letting Interbrew seek justice in courts against the source"*. Het hoger beroep, toen nog bij het House of Lords (nu Supreme Court), werd afgewezen. De vier kranten en Reuters bleven overigens weigeren om zich te schikken naar het rechterlijk bevel, zich beroepend op het journalistiek bronnengeheim.

Reputatie van de media en van de journalistiek in het geding

In Straatsburg voerden de vier kranten en Reuters de schending aan van het journalistiek bronnengeheim zoals beschermd door artikel 10 EVRM. Helemaal in lijn met eerdere rechtspraak in verband met journalistieke bronbescherming benadrukt het Hof het cruciaal belang voor de persvrijheid dat gemoeid is met de bescherming van journalistieke bronnen. Volgens het EHRM heeft een bevel tot bekendmaking van een bron niet enkel nadelige gevolgen voor de bron zelf wiens identiteit onthuld wordt: het mededelen van een journalistieke bron aan justitie of politie berokkent immers ook onmiskenbare reputatieschade voor de krant in kwestie, zowel bij potentiële bronnen zelf als bij het lezerspubliek dat immers recht heeft op informatie afkomstig van anonieme bronnen. Het Hof erkent dat bij het eventueel ontzeggen van het recht op bronbescherming rekening kan worden met het feit dat een document vervalst is, of dat de bron te kwader trouw handelde. Maar tegelijk benadrukt het Hof dat met deze omstandigheden slechts rekening kan worden gehouden als het onomstootbaar vaststaat dat de informatie niet authentiek was en de bron met kwaad opzet handelde. Bovendien kan het gedrag van de bron zelf geen doorslaggevende factor zijn om het recht op bronbescherming in een concrete zaak af te wijzen.

Perslekken cruciaal

Het Hof is van oordeel dat het in deze zaak niet vaststaat wat de motieven zijn geweest van het lek en dat evenmin bewezen is dat het gelekte document valse informatie bevatte. Interbrew heeft anderzijds wel zelf stappen ondernomen om het lek op te sporen, zodat voldaan is aan de subsidiariteitsvereiste. Een rechterlijk bevel tot mededeling van een journalistieke bron is immers slechts toelaatbaar als er geen andere alternatieven zijn om de identiteit van een bron te achterhalen. Maar deze noodzakelijke voorwaarde is geen voldoende voorwaarde om het journalistieke bronnengeheim te kraken. Volgens de rechtspraak van het EHRM mag een journalist immers slecht verplicht worden om een vertrouwelijke bron te onthullen in geval van een zwaarwegend publiek belang, een '*overriding requirement in the public interest*'. Het argument van Interbrew dat het lek moet kunnen opgespoord worden om in de toekomst lekken te kunnen voorkomen is volgens het Europees Hof niet overtuigend, omdat dit soort argumentatie altijd van toepassing is bij het pogen indijken van lekken. Het Mensenrechtenhof is finaal én unaniem van oordeel dat het belang dat Interbrew inroept om zich te beschermen tegen toekomstige schade en wil voorkomen dat nog vertrouwelijke bedrijfsinformatie naar de media wordt gelekt, niet opweegt tegen het publiek belang dat gemoeid is met de bescherming van het journalistiek bronnengeheim. Het rechterlijk bevel om het document mede te delen om daaruit de oorsprong en eventueel de identiteit van het lek op het spoor te komen is dus een niet-gerechtigde inmenging in de persvrijheid, een schending dus van artikel 10 EVRM.

De Britse kranten en Reuters die weigerden documenten 'op te leveren' die een spoor konden bieden naar hun informant, vinden hun standpunt dus finaal ondersteund door de zeven rechters van de vierde sectie van het Europees Mensenrechtenhof. Opvallend overigens dat het Hof er zelf bijna zeven jaar voor nodig had om dit arrest 'op te leveren' ...

(De auteur is hoogleraar mediarecht en auteursrecht aan de Universiteit Gent en de Universiteit van Kopenhagen)

Hof Mensenrechten, 15 december 2009, Financial Times Ltd. e.a. t. Verenigd Koninkrijk, nr. 821/03, www.echr.coe.int